

***Devianța socială și măsuri
pentru diminuarea efectelor ei
asupra securității persoanelor vârstnice***

iulie

2010

Cuprins:

1. Devianța socială – concepte, repere teoretice	3
2. Violența asupra persoanelor vârstnice	12
3. Direcții de acțiune pentru protecția victimelor, persoane vârstnice	20
3.1. Cadrul legislativ	20
3.2. Cadrul instituțional	23
4. Concluzii și propuneri	30
4.1. Concluzii	30
4.2. Măsuri preventive	34
4.3. Măsuri instituționale	37
4.4. Considerente finale	39
5. Bibliografie	42

Capitolul 1

Devianța socială – concepte, repere teoretice

Devianța este o noțiune larg utilizată în psihologia socială, în sociologie și criminologie, această noțiune desemnând în sensul său cel mai general îndepartarea sau abaterea indivizilor față de normele și valorile sociale.

În orice societate, comportamentul deviant acoperă o mare varietate de tipuri mergând de la comportamentul excentric, definit prin gesturi insolite, dezordine comportamentală, până la comportamente disfuncționale, aberante și delicvente, înscrise în aria patologică a tulburărilor psihice. În funcție de această varietate a comportamentelor J. Fichter face o distincție între devianța pozitivă, prin care individul se abate de la stereotipurile conformității și adoptă creativ norme și valori superioare și devianța negativă, care se caracterizează prin încălcarea și refuzarea indicațiilor normelor medii.

O alta distincție în cadrul delicvenței este cea operată de Edwin Lambert (1951) devianța primară în care autorul pornește de la faptul că aproape orice persoană trece din când în când peste reguli, dar aceasta are un caracter temporar, astfel persoana rămânând una acceptată din punct de vedere social și există devianța secundară care apare la persoanele ce acceptă devianța ca rol, fapt ce comportă consecințe asupra identității sale sociale și asupra conceptului de sine.

Relativitatea normelor, antrenează prin relativitatea criteriilor, distincția dintre drept și nedrept; deci o relativitate a devianțelor în acest sens, pentru a nu crea confuzie, trebuie facute unele distincții:

- un act va fi condamnat dacă are loc într-o anumită situație și nu va fi condamnat în alte împrejurări;
- un act va fi sau nu deviant în funcție de statutul sau rolul social al autorului;
- devianța va depinde de contextul normativ în care apare.

Relativismul normelor și valorilor depinde de fiecare societate. M.Cussen face o listă aproximativă în acest domeniu împărțită în șapte categorii

a.infracțiunea și delictele cuprinzând;

a. omorurile, furtul, violul, delicvența juvenilă;

b.sinuciderea;

c.consumul de droguri cu implicațiile dezorganizate de factură psiho-socială

d.conduitele sexuale deviante includ: prostituția, homosexualitatea, lesbianismul, pornografia;

e.devianțele religioase care prin atitudini fanatice antrenează unele secte religioase, erezii, vrăjitorii;

f.bolile mentale au fost și ele analizate din punctul de vedere al abaterii de la normele sociale;

g.extremismul politic;

h.handicapurile fizice.

Prevenirea și combaterea fenomenului infracțional a preocupat și preocupă omenirea. Această preocupare este pe deplin justificată dacă se are în vedere faptul că prin fenomenul infracțional se aduce o atingere gravă intereselor umane de maximă generalitate și importanță, se pun în pericol valorile fundamentale afectându-i astfel bună să funcționalitate.

Orice societate apreciază comportamentul membrilor săi din punctul de vedere al conformării acestora la normele morale și la cele juridice. Nerespectarea acestor norme atrage după sine măsuri coercitive sau punitive. Datorită acestui fapt, fenomenul infracțional capătă caracteristicile unei probleme sociale de importanță majoră pentru întreaga societate, ale cărei consecințe și moduri de soluționare se resimt la toate nivelurile ei (Dobrinescu, 1987).

Cei implicați în studierea fenomenului infracțional sunt interesați în primul rând de explicarea cauzală a acestuia, de evidențierea factorilor determinanți, deoarece concepțiile și teoriile elaborate au un puternic rol reglator asupra diferitelor componente ale sistemului legal și asupra tipurilor de activități corecționale și profilactice.

În explicarea problematicii crimei nu putem trece cu vederea analiza reflectărilor teoretice ce au în vedere fenomenul devianței în general, deoarece în aria subiectelor circumscrise lui se află crima și respectiv comportamentul criminal.

Deoarece în literatura de specialitate există o multitudine de noțiuni fundamentale care se întrepătrund și care din pricina traducerilor din alte limbi, în special engleza, au sensuri apropiate-ba chiar se suprapun-este necesară, inițial, definirea acestora. Mai departe propun delimitarea și clarificarea înțelesurilor următorilor termeni: *devianță*, *problemă socială*, *delincvență*, *criminalitate* (Rădulescu, 1999). Toate aceste concepte sunt corelate și coordonate de caracterul *comportamentului uman*, de forma pe care o preia *acțiunea indivizilor în societate* și de *raportul acestora față de sistemul de valori*.

Pornind de la afirmația că devianța are o arie mult mai largă decât delincvența, criminalitatea sau infraționalitatea deoarece, pe lângă încălcările legii penale, ea include și toate deviațiile de la comportamentul acceptat și dezirabil.

Instabilitatea puternică a ariei normativității, caracteristică perioadelor marilor tulburări și frământări sociale (specifice și etapei la care se află societatea noastră) , și urmată de sporadicitatea orientărilor valorice are drept consecință manifestări ample deviantem (Rădulescu și Banciu Dan, 1996,p. 56).

Deseori, atunci când un individ violează norma ce definește o situație dezirabilă, el este perceput ca un "străin", ca un individ periculos, numit, în general, deviant, iar dacă norma are și o conotație juridico-penală, acesta este numit, print-un concept mai concret – delincvent.

Delincvența este un fenomen a cărui înțelegere necesită luarea în considerare a trei elemente: individul care încalcă legea, actul care constituie această infracțiune și circumstanțele care conduc la comiterea ei. Examinând lucrările sociologice, vom vedea că teoriile asupra delincvenței diferă mereu în funcție de poziția luată și de accentul pus pe unul din aceste elemente.

Pentru a evita unele confuzii ce pot apărea la nivel conceptual în cadrul prezentei lucrări, ținând cont de faptul că atât în limbajul comun cât și în cel științific delimităm suprapuneri frecvente a câmpului semantic al delincvenței cu cel al termenilor devianță și criminalitate, studiul euristic asupra fenomenului de delincvență nu poate fi conceput fără explicarea raportului dintre o serie de concepte interdependente : normal și deviant; ordine și dezordine; logic și irațional în acțiunea umană.

Deseori în explicarea raportului dintre normal și deviant (anormal sau patologic), în literatura de specialitate, se face analogie cu starea de sănătate și de boală a organismului uman.

Ordinea socială, dublată de o ordine juridică – decantată într-un sistem ierarhizat de norme și prescripții legale – este factorul reglator al diversității de acțiuni, scopuri și comportamente individuale integrate în macro și micromediul social. Atfel nici o acțiune umană nu posedă autonomie absolută, ci devine elementul unui sistem în care orice comportament rațional este clasificat ca un răspuns semnificativ în raport cu o situație din viața comună. Ordinea socială este și premisa normalității în societate (Dobrinescu, 1987).

Normalitatea este acțiunea gândită a individului și rezultatele acesteia care nu trec de hotarele binelui. Normalul se referă atât la individ, cât și la relațiile lui cu semenii, relații din care iau naștere toate domeniile socialului, economicului, politicului etc.

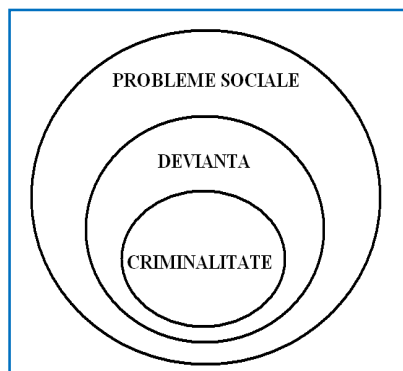
Devianța este definită ca un tip de comportament ce se opune celui convențional sau conformist și constă într-un conflict normativ cu standardele societății. Ea semnifică o conduită reactivă, o formă de reacție față de schimbările sociale.

Este știut că orice societate s-a confruntat în cursul timpului și se confruntă, în continuare, cu multiple probleme sociale, definite astfel în funcție de normele, valorile și interesele diferitelor grupuri sociale. Raportându-ne la tematica abordată în lucrare, putem face următoarele afirmații: (1) prin esența sa devianța este o problemă socială, care afectează ordinea și exigențele conformismului social, punând în pericol valorile ocrotite de lege prin manifestarea formelor sale : violență, delincvență, criminalitate, delincvență juvenilă etc.; (2) totodată, la răspândirea acestor fenomene contribuie și multiple probleme sociale, care perturbă puternic echilibrul social: probleme care amenință bunăstarea economică a membrilor societății (sărăcia, șomajul, inegalitatea socială), probleme care amenință bunăstarea fizică, psihică și socială a colectivității umane (alcoolismul, narcomania, boli psihice etc.) ; probleme care au ca efect discriminarea indivizilor (inegalitatea în funcție de sex, vârstă etc.) .

Așadar pot menționa că noțiunea de problemă socială are un caracter mai larg decât conceptul de devianță și delincvență în măsura în care interpretarea încălcărilor normative reprezintă numai un subdomeniu științific al unui domeniu mai larg. În interpretările reprezentanților sociologiei problemelor sociale (sociologii americani Coleman J. , Cressey D. , Fuller R. , Henslin J. , Levine A. , și alții) ,

încălcarea normelor morale ale societății produce îmbolnăvirea ei manifestată prin: perturbări, problem sociale și respectiv manifestări comportamentale delincvente.

Sociologul american Charles S. Suchar indică interdependența relațională dintre aria problemelor sociale cu perimetrul devianței și al criminalității (Figura nr.

1). Desigur, această delimitare apare necesară întrucât precizează faptul că nu toate problemele sociale implică abateri de la norme, iar criminalitatea este inclusă în sfera devianței, întrucât presupune un anumit tip de abatere de la

Figura nr. 1

normă, cea în raport cu normele penale. (Rădulescu Sorin și Banciu Dan, 1996, p. 63).

Toate actele, modurile de a fi ale diferitelor persoane, conduita mai mult sau mai puțin deviantă, arată că nu există criterii sau reguli valabile pentru toate societățile în baza cărora să fie stabilite hotărârile ferme între ceea ce este normal și deviant. Astfel, dat fiind relativismul cultural în care se află societățile umane actuale una în raport cu cealaltă, atât conceptul de normalitate, cât și cel de devianță, este relativ. În cursul dezvoltării sale, orice societate se confruntă cu manifestări de devianță, căci nici un individ nu se supune și nu se poate supune tuturor restricțiilor normative ale unei colectivități sau grup social.

Evantaiul teoriilor sociologice despre conduitele deviante și cauzalitatea lor, în explicațiile sale fac trimitere, în special, la problematica delincvenței deoarece prezintă cele mai grave repercursiuni asupra ordinii sociale și juridice. Premisele constituirii teoriilor despre devianță rezidă în ideea "contractului social" invocată de către cunoscutul filosof englez Thomas Hobbes. Filosoful introduce pentru prima dată în centrul reflecției sociale noțiunea de "ordine socială". Conflictul dintre : (1) raționalitatea acțiunii, ce ține de individ și alegerea celor mai bune căi și mijloace de realizare a scopului, și (2) raționalitatea societății umane, ce include necesitatea de cooperare a indivizilor – generează ceea ce Hobbes Th. , numea „războiul tuturor contra tuturor”, o stare ce compromite ordinea socială. Soluția dată de Hobbes Th. – necesitatea „contractului social” – a adus în centrul atenției importanța participării

indivizilor la edificarea propriei ordini sociale, astfel încât exigențele acesteia să corespundă propriilor valori și aspirații (Dobrinescu, 1987).

Printre construcțiile teoretice asupra devianței, dezvoltate de-a lungul acestui secol, evidențiem următoarele interpretări și modele: (1) teoria patologiei sociale; (2) teoria dezorganizării sociale (transmisia culturală) ; (3) teoria anomiei; (4) teoria funcționalismului; (5) teoria conflictului valoric; (6) teoria „etichetării”.

Teoria patologiei sociale explică schimbarea socială și varietatea categoriilor umane ca insucces și neadaptare personală, iar imoralitatea indivizilor este apreciată ca fiind generatoare a problemelor sociale. Un alt punct de vedere întâlnim, însă, în teoria dezorganizării sociale, atribuită Școlii Sociologice de la Chicago, care susține că procesele de modernizare provocă dezorganizare socială care apoi generează probleme sociale.

Cel mai reprezentativ sociolog american, Merton R.,contrar conceptualizării lui Durkheim E. , susține că anomia este echivalentă cu dezorganizarea personală a individului alienat, produsă ca urmare a dezorientării individuale normative, a conflictului existent între libertatea personală și normele sociale care baricadează această libertate. În teoria propusă, Merton R. identifică conceptele anomie – devianță – delincvență. Evocând șansele inegale ale indivizilor la mijloace legitime pentru a-și atinge scopurile, sociologul constată tendința acestora de a le ignora sau încălca, alegând alte mijloace mult mai eficiente, dar ilegite. În opinia autorului tensiunea creată provoacă o stare de anomie - o „absență a normelor”, care produce o încetinire a proceselor de integrare și respectiv “moduri de adaptare la anomie” preluate de indivizi : conformitatea, inovația, ritualismul, evaziunea, răzvrătirea. Tabloul lui Merton permite diferențierea conduitelor anormale în funcție de apropierea lor mai mare sau mai mică de una dintre extremitățile (scopuri și mijloace) circumscrise de un mod de adaptare.

Multiplele încercări de a rafina teoria mertoniană (Robert Dubin, Richard A. Cloward, William Simon, Jhon G. Gagnon și alții) nu reușesc să evite deficiențele acesteia, și anume: presupunerea greșită că mijloacele ilegite și formele de devianță au un caracter universal; tendința de uniformizare a aspirațiilor pentru toate straturile și categoriile sociale; negarea evidenței că infracționalitatea este specifică tuturor acestor straturi și categorii (Rădulescu,1999). În contextul prezentei lucrări, împărtășim opinia că în realitate devianța are un caracter relativ, care face ca fiecare societate să aibă indivizi devianți caracterizați de un profil distinct.

În totalitatea reformulărilor critice ale modelului teoretic mertonian una dintre cele mai cunoscute interpretări asupra relației dintre anomie și devianță este cea a lui Parsons T.. Sociologul constată că conformarea indivizilor cu normele și mijloacele instituționalizate, determinată atât de presiunile externe ale controlului social, cât și de presiunile interne ale constrângerilor interiorizate prin intermediul procesului de socializare, face ca devianța să apară doar ca o stare potențială și nu ca o realitate obiectivă. Paradigma funcționalistă caută sursele devianței la nivelul structurilor sociale deficitare, propunând ulterior o formulare alternativă : devianța nu este doar integrală pentru societate, dar necesară pentru existența sa. Această controversă are la bază câteva prezumții : 1) devianța este un fapt social persistent în toate societățile; 2) din moment ce toate componentele sistemului social interrelaționează, devianța bine controlată este, astfel, o forță componentă care contribuie la funcționarea acestui sistem unitar; 3) devianța prevede un mecanism de echilibru care stabilizează ordinea socială existentă și definește hotarele „binelui” și a „răului”. Astfel, explicațiile de mai sus impun concluzia că fără devianță ar fi imposibilă specificarea normalității. Un interes deosebit în cadrul prezentei lucrări atribuim teoriei asocierii diferențiale enunțată de către E. Sutherland, prin afirmația că : conduita delictuală nu este înnăscută și nici nu rezultă din dispoziții psihologice dobândite - comportamentul criminal se învață în contact cu alte persoane printrun proces de comunicare. În sprijinul acestei concepții prezentăm și datele cercetărilor din mediul impus infractorilor tineri (penitenciarul), care evocă o opinie acceptată de marea majoritate a deținuților: pe măsura contactului cu indivizi delincvenți - relație inevitabilă în mediul penitenciar - experiența criminală se completează cu noi cunoștințe.

În conceptualizările sale, Sutherland E., face, deja, o încercare de departajare a noțiunii devianță, de conceptele delincvență și criminalitate. Având importante implicații practice și teoretice, concepția asocierii diferențiale justifică posibilitatea de a remedia delincvența, fiind suficient să influențăm condițiile care favorizează sau defavorizează contactul indivizilor cu concepții negative asupra legalității în vigoare (Rădulescu și Banciu, 1996).

Contribuții la interpretarea teoretică a delincvenței au și orientările fenomenologice în sociologie, care adoptă perspective tot mai critice asupra realității sociale apropiindu-se de tradițiile sociologiei europene. Se consideră că fenomenologii aduc două idei în sociologia devianței : 1) lumea devianților este

similară celei convenționale; 2) nici un act nu este, prin el însuși, deviant, ci este definit ca atare doar ca urmare a interacțiunilor sociale în cursul cărora indivizii reacționează față de conduitele altor indivizi, care nu seamănă cu cele ale majorității, etichetându-le ca fiind deviante. Noua teorie propune conceperea devianței ca fiind produsul reacției sociale.

Ideea că un act nu devine o încălcare decât atunci când face obiectul unei etichetări a fost lansată de Edwin Lemert (1967). Criticând convingerea paradigmei mertoniene privind omogenitatea societăților contemporane, Lemert E. constată că devianța este un produs al influențelor grupului în care sunt implicate atât valori colective, cât și valori individuale. Delimităm aici ideea impusă de autor : nu devianța produce controlul social, ci din contra, controlul social creează devianța, procedurile controlului social fiind importante pentru a înțelege cum se realizează recunoașterea devianților și stabilizarea lor în rolul social care le este astfel conferit. Inversiunea operată de Lemert se rezumă în distincția pe care o face între devianța primară – faptul de a încălca o normă și devianța secundară –recunoașterea oficială a acestei încălcări de către o instanță desemnată în acest scop (Rădulescu și Banciu, 1996).

În contextul prezentei lucrări, unele aspecte ale teoriei etichetării își găsesc justificarea atât în opiniile evocate de către deținuți cu privire la posibilitățile mici de reintegrare în societate ca rezultat al stigmatizării acestor indivizi în conștiința comunității, cât și în aprecierile sporadice ale tineretului în raport cu schimbarea infractorului ca rezultat al abandonării conduitei delincvente și revenirii la un comportament dezirabil.

Analiza dinamică a evoluției conceptelor sociologice ale devianței și delincvenței, aspectelor, modelelor și perspectivelor orientative, ne impune accentul asupra două sensuri: delincvența ca domeniu specific și important de studiu și delincvența ca realitate socială interpretată de către sociologi. În opinia noastră, multiplele fațete ale fenomenelor deviante, în general, și a delincvenței, în particular, reflectă interesul continuu al sociologilor de a face față impactului schimbător al problemelor sociale și al dificultăților personale ale timpului nostru.

În încercarea de a explica formele devianței teoriile cauzale țin cont, pur și simplu, de existența acestora și încearcă să le explice etiologia pentru a contribui la eradicarea lor, semnalând patru factori : neadaptarea individului, concurența din grupul de egali, diluarea autorităților instituțiilor de control și inegalitatea socială.

Teoriile comprehensive, însă, încearcă să descifreze motivațiile conduitei anomice, plecând de la noțiunea de infrațiune și precizând locul pe care îl deține reacția socială în definirea actului delincent. Spectrul abordărilor crește odată cu înaintarea în timp, astăzi fiind concentrate în: sociologia comportamentului deviant, criminologie, psihologia comportamentului deviant, deviantologie etc.

Capitolul 2

Violența asupra persoanelor vârstnice

« Violența » a primit definiția cea mai cuprinzătoare din partea Organizației Mondiale a Sănătății, ca fiind: **"amenințarea sau utilizarea intenționată a forței fizice sau a puterii împotriva propriei persoane, a altei persoane, împotriva unui grup, sau a comunității, și care antrenează un risc crescut de a produce un traumatism, un deces, o daună psihologică, o dezvoltare anormală sau o privațiune"**. În această enunț se definește violența în raport cu sănătatea și starea de bine din punct de vedere fizic, psihic și social.

Potrivit unei definiții a „Action on Elder Abuse”, care a fost preluată de la Organizația Mondială a Sănătății și care s-a impus în domeniile cercetării și politicii, prin « rele tratamente aplicate persoanelor vârstnice » se înțelege orice acțiune singulară sau repetată sau orice inacțiune, atunci când acțiunea era necesară, care poate produce daune unei persoane vârstnice sau o poate pune în pericol.

Sociogeneza abuzului și violenței contra persoanelor vârstnice ia în considerare, alături de evoluția în general a fenomenului și accentuarea binecunoscutului conflict dintre generații.

Dimensiunea fenomenului este într-o creștere subestimată, chiar ignorată și este explicată de mutații proprii societății contemporane precum: creșterea numerică a persoanelor vârstnice (îmbătrânirea demografică - “feminizarea îmbătrânirii”, creșterea numărului de femei în grupul de persoane vârstnice și “îmbătrânirea bătrânilor”, creșterea accentuată a numărului de persoane foarte vârstnice), mutațiile în structura și relațiile psiho-afective intrafamiliale, urbanizarea, restrângerea condițiilor de locuit, neegalitatea socială, migrarea rural-urbană.

Adesea, abuzul contra persoanelor vârstnice, este generat de către o rudă (membru al familiei) care locuiește împreună cu o persoană vârstnică sau de către persoane care nu au calitatea de rude, dar care fac parte din anturajul vârstnicului sau care vin în contact cu acesta.

Stereotipurile de gen și existența unui cumul de convingeri care minimalizează fenomenul violenței intrafamiliale, în special în mediul rural, reprezintă puternici factori de risc, în special în asociere cu faptul că problemele conflictuale între rude

sunt probleme ce trebuie rezolvate în familie, neconsiderând necesară sesizarea autorităților pentru aplanarea lor. La acestea, se adaugă toleranța excesivă la violență din partea persoanelor vârstnice.

În mediul rural, violența este percepută ca un fenomen normal, considerându-se că unele comportamente violente pot fi justificate, deoarece „...orice om își mai pierde cumpătul și devine violent”.

Există următoarele categorii de abuz asupra persoanelor vârstnice: atacul (violența fizică), alimentația insuficientă (privarea de hrană), administrarea necorespunzătoare a medicamentelor (neadministrarea celor prescrise), abuzul emoțional, psihic și verbal, abuzul sexual, abuzul financiar, izolarea voluntară (sau ținerea vârstnicului în captivitate), neacordarea ajutorului în activitățile zilnice de îngrijire.

Autorii Constantin Bogdan și Serban Stoianovici (1997) consideră că următoarea structură de tipuri de abuz corespunde cel mai bine realității, inclusiv celei din țara noastră, din păcate ignorată. Astfel că există:

- **abuzul moral**, caracterizat prin nerespectarea demnității persoanei vârstnice, marginalizare și excludere socială, ignorarea drepturilor și libertăților sale, discriminare pe motiv de vârstă; de altfel abuzul moral se regăsește în toate celelalte tipuri de abuzuri.

- **neglijența** (abuz disimulat) ca abuz în familie, la domiciliu dar și în cadrul instituționalizat (cămin de bătrâni sau cămin-spital), este un abuz disimulat, greu evidentizabil și de aceea ignorat în dimensiunile sale reale și cu grave repercursiuni asupra existenței vârstnicului. Abuzul prin neglijența poate fi: involuntară (vârstnicul poate fi lăsat singur, izolat, uitat fără ajutor); intenționat (vârstnicul este privat, cu intenție, de alimentație, hidratare, îngrijire, igienă corporală și a spațiului de locuit;

- **abuzul comportamental** (psihologic), este un tip de abuz frecvent întâlnit, el măcinând lent rezistența (și așa slabă) a vârstnicului, îl intimidează, determinându-l să se lase dominat în interesul abuzatorului. Abuzul psihologic este ca o distrugere lentă fără urme. Se manifestă sub forma lipsei de răbdare în a-l asculta pe bătrân, intoleranța față de notele negative proprii procesului de îmbătrânire, lipsa comunicării, injuriile, violențele verbale, teroarea psihologică;

- **abuzul fizic (violența)**, devine din ce în ce mai frecvent și apare sub forme variate, de la îmbrânciri, loviri, bătăi, până la crime. Este frecvent în sânul familiei,

abuzatorii fiind rudele - copiii, ginerii, nurorile, urmați de celelalte rude mai îndepărtate și persoane din afara familiei;

- **abuzul sexual**, este din ce în ce mai frecvent în cazul persoanelor de sex feminin vârstnice, supuse violului de către bărbați tineri sau adulți cu tulburări de comportament sexual, complexați, perversi, în asociere cu infracțiunea de tâlhărie;

- **abuzul financiar**, denumit și deturnarea bunurilor persoanelor vârstnice, întrucât vârstnicii sunt considerați ținte ușoare pentru infractori, în raport cu posibilitățile reduse de a se apăra, atât fizic cât și privind posibilitățile de a sesiza intențiile ascunse ale abuzatorului, falsificarea unor acte, reținerea pensiei sub pretextul efectuării cumpărăturilor etc;

- **abuzul de instituționalizare**, adică internarea într-un cămin pentru persoane vârstnice sau cămin-spital, împotriva voinței vârstnicului și chiar când are condiții de a rămâne în familie, la domiciliul său;

- **amenințarea** cu abandonul sau cu plasarea într-un cămin de bătrâni;

- **violența corporală indirectă** (administrarea nejustificată de medicamente, de exemplu sedative etc.).

Familia constituie cel mai adesea terenul de manifestare a violenței. **Informațiile privind fenomenul răspândirii violenței familiale în România sunt sumare și nu suficient de concludente pentru a avea o imagine de ansamblu asupra evoluției acestuia, în scopul abordării strategiilor celor mai eficiente.**

Motivele pentru care nu se cunosc dimensiunile reale ale fenomenului constau în preconcepțiile sociale. Astfel violența domestică devine mai puțin transparentă și deschisă mediului social imediat: familia lărgită, vecinii, prietenii, colegii. Este evidentă izolarea socială a acestor familii, care capătă o stigmă în ochii celorlalți și în același timp un sentiment de culpă care le face să se izoleze.

Hărțuirea domestică se poate întâmpla oricui fără a ține cont de vârstă, statut economic, rasă sau nivel educațional. În lipsa ajutorului și a suportului, abuzul va continua și se va înrăutăți.

O grupare socială și de vârstă, care suferă din cauza actelor de violență intrafamilială, este cea a bătrânilor, persoane care reprezintă o categorie socio-demografică distinctă în populația totală prin vârsta înaintată (60 ani și peste) caracterizată prin modificări morfofiziologice ireversibile ale organismului, nivelul scăzut de activitate, trebuințe, interese, aspirații materiale și culturale specifice. *Deși*

maltratarea persoanelor vârstnice se întâmplă la fel de des ca și în cazul maltratării copiilor, totuși, astfel de situații sunt mai greu de sesizat de către autorități.

Agresorii tind într-adevăr să își verse mânia asupra victimei, însă, aceasta formă de agresiune nu se axează, nu este legată intrinsec numai de mânie. Hărțuitorii vor de fapt să inoculeze teama asupra persoanei din dorința de a avea senzația că dețin puterea și controlul absolut în relație. Mânia constituie una dintre metodele la care recurge agresorul pentru a obține autoritatea supremă. În același timp, el mai poate apela la violența fizică, chiar și la cea sexuală. În acest tip de relații abuzive, agresorul utilizează diferite tactici pentru a obține puterea. În cazul persoanei vârstnice de sex feminin, victimă a violenței familiale abuzul poate avea drept scop intimidarea și determinarea victimei de a renunța la numite bunuri materiale în favoarea agresorului (obținerea locuinței, a altor valori materiale).

*Studiul realizat de către I.N.M.L. „Mina Minovici” în cadrul proiectului de cercetare VIODOM, arată că violența în familie deși este predominant violență împotriva femeii este și violență împotriva copiilor și **violență împotriva bătrânilor (23%, respectiv 9%).** Rezultatele studiului arată că una din șase victime au suferit forme grave de violență înainte de căsătorie iar în 6% din cazuri de când a rămas fără partener. Victimele violenței în familie sunt preponderant femei, aparțin în mai mare măsură grupei de vârstă mijlocii, au un nivel de școlaritate scăzut sau mediu, au statut ocupațional de salariat, se întâlnesc preponderant în rândul persoanelor căsătorite și în rândul persoanelor care s-au căsătorit la o vârstă foarte tânără (până în 20 de ani). Provin din familii cu mai mulți copii și cu mai mulți minori în întreținere și din familii mai sărace, cu venituri mici sub media venitului mediu pe familie. Aceste persoane suferă, în mai mare măsură decât cele care nu sunt victime ale violenței în familie, de boli cronice și sunt în măsură mai mare consumatoare de tranchilizante. Violența fizică se manifestă în numeroase cazuri prin forme dure care afectează grav integritatea fizică a persoanelor agresate. Astfel în urma agresiunilor **7% dintre victimele violenței familiale au ajuns la medic, 8% au suferit lovituri grave la cap iar 5% au suferit vătămări grave ale altor organe.***

În ceea ce privește profilul agresorului autorii studiului citat au creionat următorul portret: provine preponderent din rândul bărbaților, aparțin în mai mare măsură grupei de vârstă cuprinse între 30 și 40 de ani, au un nivel de școlaritate mai scăzut (școală generală și școală profesională) dar să nu omitem faptul că o treime dintre agresorii familiali au studii liceale (17%), postliceale (5%) și superioare (13%).

Au, preponderant statut ocupațional de salariat. În rândul acestor persoane se regăsesc în mai mare măsură indivizi cu condamnări penale (4%) și indivizi cu internări în spitale de boli nervoase (5%). O treime dintre agresori erau sub influența alcoolului când au comis actele de violență în familie.

Încercând o grupare a cauzelor stărilor conflictuale, inclusiv a violenței în familie, așa cum sunt ele percepute de populație, autorii studiului conturează principalele categorii de cauze. În raport cu frecvența de nominalizare a lor de către persoanele investigate acestea au fost:

1. factori de natură socio-economică (44% din totalul factorilor cauzali). Lipsurile materiale sau lipsa de bani, lipsa locuințelor pentru tineri care determină locuirea cu părinții în condiții improprii de spațiu, dotări igienico-sanitare și climat de intimitate, oboseala și stresul la locul de muncă care limitează sau reduc nivelul normal de relaționare și mai ales comunicare între parteneri sau între membrii de familie)

2.comportamentul deviant de la normele de conviețuire în familie ale unuia dintre soți sau al unui membru din familie (36% din totalul factorilor cauzali). Neglijarea familiei de către unul din soți, comportamentul violent al unui membru al familiei, infidelitatea soților, libertatea prost înțeleasă de unii, căsătoriile făcute în pripă, absența prelungită din familie a unuia dintre soți, nepotrivirea sexuală.

3.amplificarea comportamentelor violente pe fondul consumul excesiv de alcool și de consumul de droguri precum și a comportamentelor violente potențate de violența promovată prin mass-media (17% din totalul factorilor cauzali). Creșterea consumului de alcool, droguri, violența promovată prin mass-media.

4.cauze datorate de relațiile proaste cu părinții sau socrii (3%).

Analizele realizate de Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului relevă și alte aspecte deosebit de importante pentru cunoașterea fenomenului violenței în familie:

- *agresivitatea fizică (56%) și psihologică (24%)* sunt cel mai des resimțite de către victimele care declară un caz de violență în familie;
- peste jumătate dintre victime (65%) au *un nivel de școlaritate mai scăzut* (maxim școală generală) iar 27% studii medii;

- un sfert dintre victime au un venit lunar sub 300 lei, un sfert între 300-850 lei și un sfert peste 850 lei, restul nu au un venit sau trăiesc din ajutor social;
- violența în familie se manifestă în proporție de 54% în mediul urban și în proporție de 46% în mediul rural.

Un studiu realizat de Institutul de Prevenire și Psihosociologie din cadrul I.G.P.R. și-a propus să identifice atitudinile și convingerile populației din mediul rural în legătură cu manifestările violente, modalitățile de abordare a conflictelor și normele de relaționare. Demersul a fost inițiat ca urmare a constatării faptului că, în mediul urban, mentalitatea patriarhală și tradițională a românului este în schimbare. Femeia capătă din ce în ce mai multă încredere în ea, e mai informată, are acces la mai multe servicii de sprijin, sunt mai mulți factori care o susțin în evoluția ei pe scara socială, profesională dar și în mediul familial.

În mediul rural însă, rezultatele desprinse din studiu arată că existența **limbajului violent este recunoscută de aproape jumătate dintre subiecții chestionați, ca fenomen ce afectează comunitățile rurale**. Aproximativ **20%** dintre respondenți au afirmat că **au adresat cuvinte urâte unuia dintre copii/ nepoți** în cursul anului (o dată sau de mai multe ori), în timp ce **23,1% au insultat sau au avut o altercație verbală cu unul dintre membrii adulți ai familiei**. **Violența verbală în cuplu** este văzută ca un fapt normal, **aproape jumătate** dintre subiecți apreciind că **insulte între partenerii de viață constituie o problemă minoră** sau chiar **nu reprezintă o problemă**.

Anumite încălcări ale regulilor de conviețuire socială sau unele comportamente indezirabile ale partenerului de viață (**consumul de alcool, infidelitatea, lipsa de respect față de părinți, neîndeplinirea responsabilităților casnice, precum lipsa de preocupare față de copii** sau faptul că **nu aduce bani în casă**) constituie în opinia unei proporții semnificative a locuitorilor din mediul rural (peste **20%**) un **motiv de ceartă** în familie.

Aproape jumătate dintre cei chestionați pledează pentru menținerea unității familiei, chiar dacă partenerii au un comportament violent care afectează dezvoltarea copiilor. În același timp, **16%** dintre respondenți apreciază că **„este mai bine să înduri bătăile decât să ajungi de râsul lumii despărțindu-te”**. **Un sfert** dintre aceștia cred că **o palmă din când în când nu afectează relația de**

cuplu, iar **lovirea soției de către soț** este uneori justificată în opinia a aproximativ **20%** dintre respondenți.

Educarea și disciplinarea copiilor în mediul rural include frecvent lovirea acestora, chiar dacă acest fapt este cu greu recunoscut. Doar **5,5%** au admis că în satul lor sunt cazuri de maltratare fizică a copiilor, deși **o treime** dintre subiecți cred că **pentru educația unui copil este necesară și bătaia**, iar **42%** dintre respondenți consideră că **bătaia administrată unui copil se justifică uneori**. În același context, **40%** dintre subiecți declară că **soția și copiii trebuie să asculte în orice situație de bărbat**.

Totuși, analizând distribuția răspunsurilor în funcție de vârsta respondenților se observă o schimbare de valori la generația mai tânără: doar **28,4%** dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între **18 și 30 ani** au fost de acord cu această afirmație comparativ cu **49,7%** dintre persoanele cu vârsta între **61-70 ani** și **54%** dintre persoanele **peste 70 ani**. Nu trebuie însă trecut cu vederea faptul că procentul persoanelor tinere care susțin această poziție autoritară a bărbatului față de femei și copii este încă foarte mare (mai mult de un sfert dintre respondenții până în 30 ani). Mai mult, **una din trei femei** este de acord cu această afirmație, procentul fiind însă mult mai mare în cazul bărbaților (**47,3%**).

Familia este văzută ca o unitate închisă, capabilă să se autogestioneze și care trebuie ferită de influențe exterioare, lucru confirmat de faptul că **29,2%** dintre respondenți **ar reacționa printr-o ceartă** în condițiile în care o altă persoană **s-ar amesteca în treburile familiei** sale. Această atitudine nu poate decât să întretină fenomenul violenței intrafamiliale și să îngreuneze eforturile de a-l combate.

Totodată, situația statistică privind infracțiunile cu violență comise și soluționate de Poliția Română în anul 2009 asupra persoanelor vârstnice (peste 60 de ani) comparativ cu grupa de vârstă anterioară, ne arată prevalența ridicată a fenomenului de victimizare a vârstnicilor, după cum urmează:

Nr. Crt.	Infracțiunea	Victime		Victime aflate în relații familiale cu autorii	
		49-50 ani	Peste 60 ani	49-50 ani	Peste 60 ani
1.	Omor	114	97	20	36
2.	Tentativă de omor	93	28	10	8
3.	Ucidere din culpă	303	231	12	13
4.	Lovire sau alte violențe	10595	4303	1356	986
5.	Vătămare corporală	788	357	53	49
6.	Vătămare corporală gravă	138	74	11	8
7.	Lovituri cauzatoare de	29	16	3	6

	moarte				
8.	Vătămare corporală din culpă	1155	602	26	14
9.	Viol	77	125	4	10
10.	Incest	2	6	2	5
11.	Furt	6247	3393	197	117
12.	Tâlhărie	515	361	3	6
13.	Abuz de încredere	869	404	35	33
14.	Înșelăciune	474	248	13	3
15.	Distrugere	5430	2817	424	326
16.	Violare de domiciliu	2385	1645	154	131

Conform Bilanțului activității pe anul 2009 publicat de Poliția Română se remarcă faptul că în zona siguranței cetățeanului s-a constatat o creștere a riscului infracțional, la diferite niveluri. Rata criminalității înregistrează creșteri la următorii indicatori:

- infracțiuni sesizate, de la 2.941 în 2008 la 3.278 în 2009 (+11%);
- infracțiuni constatate, de la 1.570 în 2008 la 1.662 în 2009 (+6%);
- infracțiuni soluționate, de la 1.343 în 2008 la 1.395 în 2009 (+4%).

Poliția Română a cercetat cu 2,4% mai multe persoane (248.822), din care: 121.756 pentru infracțiuni judiciare, 47.488 pentru infracțiuni economico-financiare și 79.578 pentru infracțiuni de altă natură. Criminalitatea stradală a cunoscut un trend ascendent, în anul 2009 sesizându-se cu 8% mai multe infracțiuni stradale față de 2008. De asemenea, infracțiunile contra patrimoniului au un trend ascendent, 80% dintre aceste fapte penale fiind reprezentate de infracțiunile de furt. Numărul solicitărilor cetățenilor la apelul de urgență 112 cunoaște, de asemenea, o creștere în ultimii ani (aproximativ 900.000 de intervenții la astfel de solicitări în anul 2009).

În acest context social remarcăm vulnerabilitatea crescută a persoanelor de vârstă a treia care trebuie să facă față provocărilor unei societăți în schimbare, supusă presiunilor economice, de răsturnare a valorilor și de mutație a modelelor sociale tradiționale. Pentru această categorie socială, ca și pentru celelalte, dar ținând cont de specificitatea trăsăturilor sale, trebuie luate măsuri care să conducă la prevenirea fenomenelor de violență, la reducerea expunerii față de actele infracționale de natură economică sau agresiunilor de orice tip.

Capitolul 3

Direcții de acțiune pentru protecția victimelor, persoane vârstnice

3.1. Cadrul legislativ

În România, sunt considerate persoane vârstnice acele persoane care au împlinit vârsta de pensionare stabilită de lege, în conformitate cu Legea 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice, singura care oferă o definiție a noțiunii de vârstnic.

De prevederile acestei legi beneficiază persoanele vârstnice aflate în una din următoarele situații: nu au familie sau nu se află în întreținerea unei persoane, nu au locuință și nici posibilitatea de a-și asigura condițiile de locuit prin resursele financiare proprii, nu realizează venituri proprii sau acestea sunt insuficiente, nu se pot gospodări singure, sau necesită îngrijire specializată, sau se află în imposibilitate de a-și asigura nevoile socio-medicale, datorită bolii ori stării fizice sau psihice.

În domeniul protecției sociale, România a semnat în anul 1997 și a ratificat prin Legea 74/1999 Carta Socială Europeană adoptată de Consiliul Europei, care vizează dreptul la protecția sănătății, la securitatea socială și medicală, cât și dreptul de a beneficia de servicii sociale. Potrivit art. 23 al Cartei, care reglementează dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială, statele semnatare se angajează să promoveze măsuri care să permită persoanelor vârstnice să ducă o existență independentă în mediul lor obișnuit, atât timp cât doresc și cât este posibil, măsuri privitoare în primul rând la îngrijirea sănătății persoanelor vârstnice și la serviciile de sănătate de care acestea au nevoie. Una dintre cele mai importante măsuri guvernamentale întreprinse în acest sens de România în domeniul asistenței sociale a persoanelor vârstnice a constat în elaborarea unui cadru juridic coerent, care să țină seama de normele europene.

Legea 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice, prevede măsuri de care poate beneficia orice persoană vârstnică aflată, potrivit art. 3 din lege, într-una din următoarele situații: nu are familie sau nu se află în întreținerea unei persoane, nu are locuință și nici posibilitatea de a-și asigura condițiile de locuit prin

resursele financiare proprii, nu realizează venituri proprii sau acestea sunt insuficiente, nu se poate gospodări singură sau necesită îngrijire specializată sau se află în imposibilitatea de a-și asigura nevoile socio-medicale, datorită bolii ori stării fizice sau psihice.

Chiar dacă, în ceea ce privește legislația în materie de protecție socială, s-au făcut progrese considerabile și s-a elaborat un cadru legislativ adecvat pentru protecția socială a persoanelor vârstnice, cea mai importantă problemă rămâne cea a punerii în practică a tuturor instrumentelor de protecție socială create, deoarece sunt evidente disfuncționalitățile existente în prezent în sistemul de protecție socială a vârstnicilor.

Pe plan național, se impune cu prioritate asigurarea protecției sociale în general, și a asistenței sociale a persoanelor vârstnice în special, pentru ca persoanele vârstnice să poată beneficia de securitatea socială necesară.

În România violența asupra femeii este definită, potrivit **Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie ca fiind orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material. Violența constituie, de asemenea, împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale (Art. 2).**

Până în anul 2000, Codul penal român trata nediferențiat violența în familie și violența în exteriorul acesteia. Odata cu promulgarea **Legii 197/2000**, Codul penal a fost modificat și completat, prin înăsprirea pedepselor privative de libertate pentru autorii violențelor în familie, indiferent de sexul acestora. În esență, noul act normativ prevede următoarele:

- definește membru de familie ca fiind soțul sau ruda apropiată, dacă acesta din urmă locuiește sau gospodărește împreună cu făptuitorul. Definiția este într-adevar largă și urmărește să cuprindă toate persoanele care locuiesc împreună cu agresorul, însă în baza aceleiași definiții sunt excluși concubinii care, deși gospodăresc împreună, nu sunt rude;

- pornirea acțiunii penale din oficiu pentru infracțiunile de violență (art. 180-181). Rațiunea legiuitorului prin introducerea acestei garanții este similară cu cea în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, și anume, poziția de inferioritate psihică față de făptuitor și cea față de

consecințele faptei căreia i-a căzut victimă. Pornirea acțiunii penale din oficiu conduce la avantaje de ordin procedural:

a. organele de urmărire penală sau instanța pot fi sesizate fără verificarea îndeplinirii condițiilor pentru existența plângerii prealabile;

b. sesizarea se poate face prin orice mod, iar neprezentarea la două termene consecutive nu atrage nici o sancțiune;

c. sesizarea adresată organelor de urmărire penală nu este condiționată de termenul de două luni și, mai mult, aceasta prevede acordarea posibilității ca societatei civile să nu mai trateze violența în familie ca o problemă strictă a familiei, astfel că orice persoană care are cunoștință de orice formă de abuz, poate sesiza organul în drept.

- Introduce o nouă măsură de siguranță și anume interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată și care presupune că instanța poate lua această măsură împotriva unui condamnat la cel puțin un an de închisoare pentru lovire sau orice alt act de violență. Ea poate fi luată pe o perioadă de până la 2 ani. Această măsură este o noutate absolută și este o încercare a legiuitorului, timidă ce-i drept, în concordanță cu scopul măsurilor asigurătorii din Codul Penal de înlăturare a unei stări de pericol. Legiuitorul a încercat prin această măsură să echivaleze ordinul de restricție din legislația internațională, în lipsa unor modificări complementare în Codul de Procedură a dus la o totală inaplicabilitate a sa. Deși este prevăzută de atâta timp în lege, această măsură nu și-a găsit aplicarea în nici un proces penal.

Intențiile legiuitorului sunt laudabile dar practic nu au nici o relevanță deoarece:

a. măsura se ia dacă agresorul este condamnat deja la pedeapsa închisorii de cel puțin un an după care ar urma executarea măsurii asigurătorii;

b. nu poate fi luată decât în cazul infracțiunilor grave deoarece pentru agresiunile curente și relativ tipice violenței domestice, pedepsele sunt mai mici de un an, amenzi penale sau sunt pedepse cu închisoarea cărora li se aplică suspendarea;

c. durata mare a proceselor care poate ajunge până la un an sau chiar mai mult timp, perioada în care agresorul nu poate fi împiedicat de a locui cu victima.

- se aduce o recunoaștere a infracțiunii de viol în timpul căsătoriei prin introducerea ca agravantă a savârșirii acesteia împotriva unui membru de familie;

- sunt agravate infracțiunile care au drept subiect pasiv minorii, bătrânii sau persoanele cu handicap, prin mărirea pedepselor la infracțiunile: act sexual cu un

minor, corupție sexuală, abandon de familie, rele tratamente aplicate minorului, punerea în primejdie a unei persoane în neputința de a se îngriji.

În România violența asupra femeii este definită, potrivit **Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie ca fiind orice acțiune fizică sau verbală savarsită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiasi familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material. Violența constituie, de asemenea, împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale (Art. 2).**

3.2. Cadrul instituțional

Prin intermediu Legii nr. 217/2003 a fost înființată, începând cu 2003, Agenția Națională pentru Protecția Familiei. Agenția a funcționează prima dată în cadrul Ministerului Sănătății și Familiei dar prin Ordonanța 95 din 24 decembrie 2003 a fost transferată la Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei. Agenția a înființat reprezentanțe la nivelul fiecărui județ. În subordinea agenției funcționează Centrul-Pilot de Asistență și Protecție a Victimelor Violenței și Centrul de Informare și Consultanță pentru Familie. În prezent în conformitate cu măsurile de restructurare a aparatului bugetar s-a înființat Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului, iar la nivel local structurile agenției au fost integrate în serviciile publice de protecția copilului din cadrul direcțiilor generale de asistență socială județene.

Pentru adoptarea măsurilor de protecție, pentru îmbunătățirea calității vieții persoanelor vârstnice și în vederea susținerii dialogului social dintre acestea și autoritățile publice, s-a constituit și funcționează, în baza Legii 16/2000, **Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice (CNPV)**, ca organism autonom de interes public și reprezentativ al persoanelor vârstnice. Scopul CNPV este susținerea dialogului social dintre persoanele vârstnice și autoritățile publice pentru adoptarea măsurilor de protecție și pentru îmbunătățirea calității vieții acestora.

Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice reunește un număr de 41 consilii județene ale persoanelor vârstnice, 6 ale sectoarelor Municipiului București și 9 organizații centrale reprezentative ale pensionarilor și veteranilor de război. De asemenea, la rândul lor, consiliile persoanelor vârstnice județene/ ale sectorarelor

municipiului București au încheiat pe plan local protocoale de colaborare cu inspectoratele de poliție teritoriale în vederea asigurării de sprijin persoanelor vârstnice care locuiesc singure, în case izolate și care reprezintă potențiale victime ale infracționalității.

Principala instituție implicată în reducerea fenomenului infracțional și prevenirea acestuia este Poliția Română. În temeiul reglementărilor art. 10 din Legea nr. 218/23.04.2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, Poliția de Proximitate a fost înființată prin Dispoziția Inspectoratului General de Poliție nr. 348/20.06.2005.

Poliția Română și implicit poliția de proximitate are, potrivit art. 26 alin (1) din Legea nr. 218/2002, următoarele responsabilități principale:

- apără viața, integritatea corporală și libertățile persoanelor, proprietatea privată și publică, celelalte drepturi și interese legitime ale cetățenilor și ale comunității;
- aplică măsuri de menținere a ordinii și liniștii publice, a siguranței cetățeanului, de prevenire și combatere a fenomenului infracțional și de identificare și contracarare a acțiunilor, elementelor care atentează la viața, libertatea, sănătatea și integritatea persoanelor, a proprietății private și publice, precum și a altor interese legitime ale comunității;
- culege informații în vederea cunoașterii, prevenirii și combaterii infracțiunilor, precum și a altor fapte ilicite;
- desfășoară, potrivit competenței, activități pentru constatarea faptelor penale și efectuează cercetări în legătură cu acestea;
- constată contravențiile și aplică sancțiuni contravenționale;
- asigură protecția victimelor, informatorilor și martorilor;
- participă la activitățile de salvare și evacuare a persoanelor și bunurilor periclitate de incendii, explozii, avarii, accidente, epidemii, calamități naturale și catastrofe, precum și de limitare și înlăturare a urmărilor provocate de astfel de evenimente.

Obiectivul principal al poliției de proximitate este să asculte cu atenție problemele cetățenilor pentru a reacționa cu măsuri preventive. În multe țări,

polițiștii de proximitate fac de mult parte din peisajul vieții cotidiene. S-a observat că, în țările în care a fost înființată poliția de proximitate, odată cu creșterea siguranței cetățenilor, a crescut și încrederea reciprocă între populație și poliție.

Așadar, potrivit acestor modele, pentru întărirea siguranței în spațiul public și sporirea sentimentului de siguranță al cetățenilor, funcționează în cadrul Poliției Române, poliția de proximitate.

Misiunile poliției de proximitate sunt desfășurate în funcție de nevoile cetățenilor. Poliția trebuie să cunoască foarte bine aceste aspecte pentru a fi capabilă să le soluționeze. În acest scop aceasta trebuie să comunice cu populația, să colaboreze cu toate instituțiile care au atribuții pe linia securității publice, să stabilească cu membrii comunității măsuri corespunzătoare pentru soluționarea acestor probleme.

Potrivit prevederilor protocoalelor încheiate, atât consiliile teritoriale ale persoanelor vârstnice, cât și inspectoratele de poliție județene au convenit să îndeplinească următoarele obligații:

Obligațiile consiliilor persoanelor vârstnice județene și ale sectoarelor municipiului București sunt:

- să colaboreze permanent cu inspectoratul de poliție al județului pentru informarea persoanelor vârstnice în legătură cu serviciile acordate de către polițiștii de proximitate;
- la sediul fiecărei organizații componente a Consiliilor Județene ale Persoanelor Vârstnice să fie afișate harta, cu repartizarea pe zone a polițiștilor de proximitate, pliante și alte materiale de informare privind poliția de proximitate;
- să informeze inspectoratul de poliție al județului despre cazurile de insecuritate, amenințare și agresiune în care sunt implicate persoanele vârstnice;
- să propună persoanele vârstnice, membre ale organizațiilor de pensionari, să desfășoare activități voluntare pe lângă polițiștii de proximitate în vederea identificării faptelor antisociale și de insecuritate în care sunt implicate persoanele vârstnice;
- să desfășoare o activitate intensă de atragere a unor voluntari din rândul persoanelor vârstnice la acțiunile specifice poliției de proximitate pentru prevenirea și combaterea faptelor antisociale;

- pentru realizarea în bune condiții a activității CJPV, să se găsească sponsori cu care să se colaboreze în privința asigurării transportului la subfiialele cu Poliția de Proximitate ale acestora, comisia participând periodic la întâlnirile persoanelor vârstnice și a pensionarilor cu membrii responsabili ai Poliției de Proximitate, preluând mesajele pozitive și negative ale participanților;
- să informeze inspectoratul de poliție al județului, asupra posibilităților de acordare a protecției pentru persoanele vârstnice;
- să solicite reprezentanților inspectoratului de poliție al județului să participe la ședințele consiliului județean al persoanelor vârstnice ori de câte ori tematica implică probleme ce privesc securitatea cetățenilor;
- să efectueze studii și analize privitoare la evoluția faptelor antisociale săvârșite asupra persoanelor vârstnice;
- să prezinte informări asupra activităților realizate de către organizațiile de pensionari și persoane vârstnice pentru combaterea faptelor antisociale.

Obligațiile inspectoratului județean de poliție :

- să identifice prin polițiștii de proximitate persoanele vârstnice care locuiesc singure, în case izolate și care reprezintă potențiale victime ale infracțiunilor;
- reprezentanții inspectoratului județean de poliție să participe la ședințele consiliului județean al persoanelor vârstnice ori de câte ori se dezbate probleme ce fac obiectul îmbunătățirii securității cetățenilor;
- să informeze persoanele vârstnice în legătură cu măsurile de autoprotecție și să desfășoare activități de atragere a acestor persoane, pe bază de voluntariat, la acțiunile specifice poliției pentru prevenirea și combaterea faptelor antisociale în parcuri, zona blocurilor, parcări auto și alte locuri de interes frecventate de cetățeni;
- la centrele sociale de zi pentru vârstnici ,lunar și bilunar, în comunele mari să se realizeze prin eforturile polițiștilor și ale șefilor posturilor de poliție comunală, legături permanente ale acestora cu persoanele vârstnice care au nevoie de consiliere și ajutor;
- să consilieze persoanele vârstnice asupra legilor și normelor de conviețuire socială, precum și pentru adoptarea unei atitudini civice corecte potrivit reglementărilor în vigoare;

- să inițieze întâlniri periodice cu reprezentanții consiliului în vederea stabilirii unor strategii privind desfășurarea de acțiuni comune pentru apărarea drepturilor persoanelor vârstnice;
- mai ales în perioadele de iarnă, polițiștii de proximitate să dovedească interes în ajutorarea persoanelor fără adăpost și care locuiesc în guri de canal sau locuințe părăsite, aceștia fiind direcționați către spații de locuit puse la dispoziție de Episcopie sau Direcția de Asistență Socială;
- polițiștii de proximitate să acționeze pentru apărarea persoanelor fără familie sau alt sprijin, în fața celor care încalcă legile și bunul simț al conviețuirii în societate, aceștia din urmă, încercând și uneori reușind, folosind orice mijloace, înșelarea vigilenței, credibilității și încrederii între semeni, ajungându-se până la deposedări de locuințe, nedistribuirea sumelor de bani împrumutate sau chiar privarea de libertate prin sechestrarea în beciuri sau alte spații insalubre;
- să reactualizeze afișele cu personalul Poliției de Proximitate, acestea trebuind a se regăsi în spațiile populate, școli, licee, organizații de pensionari și complexe comerciale;
- să sesizeze diferitele situații, greutăți, infracțiuni cu care se confruntă administratorii asociațiilor de proprietari din zonă și elaborarea unor propuneri pentru prevenirea unor asemenea situații;
- Poliția de proximitate, în conformitate cu acordul de cooperare încheiat între Guvernul României și Confederația elvețiană, va trebui să continue programul vizând implementarea Poliției de Proximitate la toate subunitățile de poliție de pe teritoriile județene;
- să prezinte rapoarte cu privire la colaborarea cu organizațiile de pensionari pentru prevenirea și combaterea faptelor antisociale;
- să prezinte informări cu activitățile realizate de Poliția de Proximitate;
- desemnează un reprezentant al instituției care să asigure colaborarea și coordonarea activităților prevăzute în prezentul protocol.

Instituțiile de asistență socială sunt înființate și organizate ca unități specializate, publice și private. Ele asigură protecție, ocrotire, găzduire, îngrijire, activități de recuperare și reintegrare socială atât pentru persoane vârstnice, cât și pentru alte categorii de persoane, în funcție de nevoile specifice ale acestora, fiind implicate și în protecția victimelor.

Instituțiile de asistență socială au următoarele atribuții:

- Asigură furnizarea serviciilor sociale în interesul beneficiarului și în baza contractului încheiat cu acesta
- Asigură furnizarea serviciilor sociale cu titlu permanent ori temporar, cu sau fără găzduire
- Asigură întreținerea și folosirea eficientă a bazei materiale și a bunurilor din dotare
- Întocmesc proiecte și programe proprii care să asigure creșterea calității activității, potrivit politicilor și strategiilor naționale, județene și locale
- Organizează activități de socializare, în vederea relaționării beneficiarilor cu mediul exterior instituțiilor
- Acordă sprijin și asistență de specialitate în vederea prevenirii situațiilor care pun în pericol siguranța unor persoane
- Dezvoltă parteneriate și colaborează cu organizații, instituții și cu orice alte forme organizate ale societății civile, în condițiile legii, în vederea diversificării serviciilor sociale furnizate
- Asigură îndeplinirea măsurilor de aducere la cunoștință, atât personalului cât și beneficiarilor, a prevederilor din regulamentul propriu de organizare și funcționare
- Elaborează cartea drepturilor, specifică tipurilor de beneficiari cărora li se adresează.

Instituțiile de asistență socială pot acorda servicii sociale, socio-medicale și medicale în regim rezidențial sau la domiciliul persoanelor vârstnice, în funcție de nevoile acestora. Acordarea serviciilor de îngrijire a persoanelor vârstnice se face direct de către consiliile locale, prin serviciul public de asistență socială sau de către ONG-urile care încheie contracte cu primăriile în vederea derulării de programe de servicii care se adresează persoanelor aflate în dificultate.

Principalele instituții de asistență socială în regim rezidențial pentru persoane vârstnice sunt:

- Căminele pentru persoane vârstnice;
- Centrele de îngrijire și asistență;

- Centrele de recuperare și reabilitare;
- Locuințele protejate;
- Unitățile medico-sociale.

În prezent, persoanele vârstnice au acces la servicii medico-sociale sau la instituții cu rol în domeniu, pentru a raporta violența fizică, emoțională și sexuală, precum și violența economică prin îngădirea accesului și controlului la proprietăți și alte bunuri personale de către alți membri ai familiei. Extinderea cifrelor statistice și gradul tot mai complex al tipurilor de violență împotriva persoanelor vârstnice este numai aparentă. Fenomenul violenței în familie în care victima este reprezentată de către o persoană vârstnică abia de acum începe să fie vizibil, deoarece doar acum victimele încep să îndrăznească să vorbească, dar și să fie întrebate mult mai des despre acest subiect, considerat a fi ceva secret, rușinos și de păstrat în interiorul familiei.

În România există în prezent 45 de adăposturi pentru victimele violenței în familie, dintre care 23 sunt publice, 12 în parteneriat public privat și 10 private. Capacitatea adăposturilor se ridică în prezent la 350 de locuri pentru victime adulte plus copiii acestora. De asemenea există în prezent 55 de centre de consiliere a victimelor violenței în familie și 4 centre care oferă servicii sociale destinate agresorilor familiari.

Capitolul 4

Concluzii și propuneri

4.1. Concluzii

Grija privind violența asupra persoanelor vârstnice a fost exprimată, la nivel mondial (World Health Organization, World Report on Violence and Health, 2002), prin conștientizarea faptului că, în următorii ani, atât în țările dezvoltate cât și în cele în curs de dezvoltare va avea loc o creștere dramatică a segmentului de populație vârstnică. Se prognozează că, până în anul 2025, numărul persoanelor de 60 ani și peste se va dubla, de la 542 milioane în 1995, la aproape 1,2 miliarde. În întreaga lume, lunar, peste un milion de oameni împlinesc vârsta de 60 ani, 80% dintre ei aflându-se în țări dezvoltate.

Acestor schimbări demografice li se adaugă condițiile precare de viață în care trăiesc persoanele vârstnice și care cresc gradul de vulnerabilitate și expunere față de potențialii agresori fie că ei provin din mediul familial sau nu. Numai 30% dintre vârstnicii din întreaga lume beneficiază de pensie. În Europa de Est din cauza schimbărilor economice care s-au produs, foarte multe persoane vârstnice au rămas fără pensie sau alte servicii de bunăstare. Inegalitățile economice și de structură au fost de multe ori cauze ale veniturilor scăzute, șomajului crescut, serviciilor medicale de slabă calitate, lipsei oportunităților educaționale și discriminării femeilor; toate acestea accentuând sărăcia și vulnerabilitatea persoanelor vârstnice.

Datele existente la nivel global (World Health Organization, World Report on Violence and Health, 2002) arată o rată a abuzului în rândul persoanelor vârstnice de 4-6%, incluzând abuzul fizic, psihic, economic și neglijarea. Schimbările în structura pe grupe de vârstă a populației și faptul că îmbătrânirea demografică a populației are o tendință crescătoare, afectează întreaga societate.

Violența intrafamilială exercitată sub forma agresiunii, abuzului și maltratării partenerului de cuplu, copiilor, părinților sau persoanelor vârstnice din familie, în general, este o problemă socială cu care se confruntă majoritatea societăților contemporane. Manifestarea repetată a unor comportamente violente în căminul familial, este cu atât mai gravă cu cât acesta reprezintă mediul în care individul trebuie să beneficieze de un refugiu, de intimitate, liniște și securitate, pe de o parte, și este instituția cu una din cele mai importante funcții în procesul de socializare, pe

de altă parte. Violența intrafamilială conduce la deteriorarea relațiilor dintre membrii familiei, determinând, astfel, modificarea structurii acesteia, a rolului și funcțiilor pe care trebuie să le îndeplinească la nivelul societății, contribuind, în final, la intensificarea conduitelor destructive și deviate și nu la păstrarea echilibrului social.

Fenomenul violenței intrafamiliale deși datează din cele mai vechi timpuri, fiind asociat familiei încă de la organizarea sa primară, a făcut obiectul unor preocupări serioase (din partea oamenilor de știință, instituțiilor oficiale, agențiilor de asistență socială, ș.a.) abia începând cu câteva decenii în urmă. Studiarea acesteia se lovește de multiple impedimente, iar o evaluare cât mai exactă a dimensiunii sale presupune, chiar și în prezent, o operație extrem de dificilă. Specificul familiei ca mediu intim, ce nu admite intervenții din afară, reținerea victimelor în a reclama actele de agresiune, reticența autorităților față de invadarea spațiului privat, lipsa unor instituții care să se ocupe cu monitorizarea acestui fenomen, sunt câțiva dintre factorii care contribuie la necunoașterea și ignorarea actelor de violență intrafamilială.

Lipsa unor surse importante de cunoaștere și evaluare a acestor conduite, corelată cu gravitatea proliferării violenței în căminul familial, face necesară orice încercare de abordare și soluționare a unui asemenea probleme.

Violența asupra persoanelor vârstnice este caracterizată de modificări morfofiziologice ireversibile ale organismului, nivelul scăzut de activitate, trebuințe, interese, aspirații materiale și culturale specifice. Deși maltratarea persoanelor vârstnice se întâmplă la fel de des ca și în cazul maltratării copiilor, totuși, astfel de situații sunt mai greu de sesizat de către autorități.

Astfel, se poate observa că schimbările produse în interiorul familie contemporane – tendința spre nuclearizare și individualizare – au profunde implicații asupra relațiilor dintre vârstnici și copii, asupra sistemului de valori proprii fiecărei generații. Toate aceste transformări, inclusiv de status și de rol personal, pot avea consecințe atât pozitive, cât și negative, pe plan individual, familial și social.

În România, conform raportului de studiu VIODOM, în perioada 10 august 2007-15 martie 2008, la Institutul de Medicină Legală „Mina Minovici” au fost examinate 4.540 de cazuri, dintre care 2.716 femei și 2.824 bărbați. Dintre aceste persoane, 555 (498 femei și 57 bărbați), au declarat că sunt victime ale violenței domestice. Dintre cei agresați pensionarii sunt 9,1%, aproape la egalitate cu categoria de victime casnice (circa 8%).

Principalii factori de risc care conduc la victimizarea persoanelor vârstnice se regăsesc pe trei nivele individual, al comunității din care provin, dar și la nivelul societății în ansamblu:

1. Factori de risc la nivel individual

Îmbătrânirea reprezintă un proces complex în care sunt implicați o multitudine de factori (patologici, genetici, stil de viață) care se asociază frecvent cu o reducere a capacității funcționale și cu prezența unor boli cronice. Inactivitatea fizică și prezența unui stil de viață sedentar reprezintă factori de risc semnificativi, care afectează starea de sănătate a vârstnicilor. Scăderea abilităților de a desfășura atât activitățile vieții zilnice (precum spălat, îmbăiat, îmbrăcat, mâncat), cât și activitățile instrumentale ale vieții zilnice (precum gătit, gospodărie, cumpărături sau rezolvarea problemelor financiare), cresc gradul de dependență al persoanelor vârstnice, fiind expuse la acte de violență.

În România, sărăcia persoanelor vârstnice se constituie într-un factor de risc pentru vulnerabilitatea personală. Principalii indicatori sociali care privesc pensionarii evidențiază situația destul de gravă în care se află o mare parte din pensionari. Din datele statistice existente în luna mai 2010, un număr de 695.884 (14,63%) pensionari de asigurări sociale de stat și agricultori s-au situat sub valoarea pragului minim de subzistență (366 lei) și 1.388.357 (29,19%) pensionari sub valoarea pragului minim de trai decent (492 lei).

2. Factori de risc la nivel comunității

Disfuncționalitățile existente în sectorul de sănătate de la nivel comunitar afectează în mod negativ în special vârstnicii. În anul 2008 a existat o dinamică crescută a morbidității și mortalității în rândul persoanelor vârstnice. Din numărul de 204.234 vârstnici decedați (persoane de 60 ani și peste) - care reprezintă 79,4% din total decese, 100.200 decese au fost din rândul bărbaților (72,8% din total decese masculin) și 104.034 decese au fost din rândul femeilor (86,9% din total decese feminin). Prevalența anumitor cauze de deces precum tumori, boli ale aparatului circulator, ale aparatului digestiv sau leziunile traumatice în cazul persoanelor vârstnice reprezintă consecințe, pe lângă alte cauze, și ale accesibilității greoaie la rețeaua sanitară ambulatorie, la medicii specialiști (cardiologie, urologie, neurologie, reumatologie), cu programări de săptămâni, renunțării la efectuarea unor investigații costisitoare (ecografii, tomografi computerizate, Rezonanță Magnetică Nucleară,

DOPPLER) din cauza costurilor ridicate ale acestora și, de multe ori, dificultății procurării medicamentelor gratuite și compensate, situație care în ultima perioadă s-a îmbunătățit. În mediul rural, deficiențele sectorului de sănătate s-au resimțit și mai pregnant, cauzele fiind: lipsa unui cadru medico-sanitar în numeroase localități, neasigurarea urgențelor, absența punctelor farmaceutice sau funcționarea lor la mari distanțe și neaprovizionarea cu medicamentele prescrise de medici. Agravarea stării de sănătate a persoanelor vârstnice este principalul factor care determină dependența și vulnerabilitatea în fața agresorilor, la care se adaugă lipsa de protecție în mediul rural, datorată izolării geografice a locuințelor.

3. Factori de risc la nivelul societății

Asistența socială experimentează în prezent o importantă perioadă de schimbare a priorităților, a organizării și a practicilor de zi cu zi. Potrivit prevederilor legislative actuale privind protecția persoanelor cu deficiențe și a vârstnicilor, precum și celor din domeniul justiției restaurative, alternativelor la formele tradiționale de asistență, perspectivei comunitare și personalizate de intervenție, natura și viitorul asistenței sociale se modifică substanțial.

Numărul și ponderea mare a vârstnicilor implică o nevoie crescută de servicii medicale, sociale și socio-medicale adresate acestei categorii de populație. Distribuția populației vârstnice pe medii de viață socială impune diversificarea și dezvoltarea serviciilor adresate acestora cu preponderență în mediul rural.

Principalele dificultăți ale sistemului național de asistare a persoanelor vârstnice pot fi sintetizate după cum urmează:

- Tendința de marginalizare socială a vârstnicilor;
- Insuficienta dezvoltare a serviciilor la domiciliu care să ofere o paletă mai mare de modalități de sprijin pentru vârstnici și/sau familiile acestora;
- Resurse financiare insuficiente la nivel local pentru susținerea asistenței sociale, astfel încât serviciile primare pentru vârstnici sunt dificil de implementat;
- Numărul mic de persoane implicate în asistența socială la nivel local și lipsa de pregătire a acestora;
- Numărul redus de ong-uri active în domeniul protecției persoanelor vârstnice;

- Numărul redus de unități de asistență socială față de solicitările de asistare ale persoanelor vârstnice aflate în dificultate.

În ceea ce privește rețeaua de servicii sociale pentru sprijinirea victimelor violentei domestice studiul VIODOM, elaborat de I.N.M.L. conturează o serie de disfuncționalități existente în prezent în acest domeniu:

- nu există sau sunt insuficient popularizate informații despre existența centrelor de protecție și a serviciilor oferite de acestea;
- *nu există adăposturi de urgență care să asigure protecția victimelor violentei în familie pe timp de noapte;*
- nu există un proiect legislativ privind ordinul de protecție al victimei care să asigure acesteia protecție sub aspect social și civil și să elibereze totodată ordinul de restricție pentru agresor;
- *decontarea taxei pentru expertiza medico-legală se face după o procedură greoaie și necesită mult timp;*
- centrele de protecție pentru victime și agresori sunt insuficiente în raport cu amploarea și complexitatea fenomenului.

4.2. Măsuri preventive

Ajunși la apusul vieții, vârstnicii devin tot mai dependenți de familie și de cei din jurul lor. Nu mai pot să se descurce singuri nici la cumpărături, nici la menaj, banii nu acoperă facturile, mâncarea și medicamentele, se simt slăbiți și neputincioși. Sunt victime ideale pentru hoții din stradă, sunt victime tăcute ale violențelor verbale și fizice din interiorul propriilor familii. Și dacă pentru familie au devenit o povară, pentru persoanele rău intenționate sunt o mină de aur. Din cauza credulității, sunt ușor de convins să se implice în acțiunile lor.

Serviciile de informare și mediatizare implementate de către Poliția Română, Direcțiile Județene pentru Protecția Copilului, Direcțiile de Sănătate Publică și diverse ONG-uri au următoarele obiective:

- sensibilizarea opiniei publice în legătură cu gravitatea acestor probleme (desfășurarea unor campanii de conștientizare în rândul populației, programe de educație comunitară prin care se dorește schimbarea mentalității populației);
- identificarea, înregistrarea și monitorizarea cazurilor de violență în familie;

- elaborarea unor strategii în scopul de a asigura un sprijin efectiv victimelor;
- propuneri în domeniul legislativ.

Totdată populația vârstnică trebuie conștientizată de existența riscurilor și de precauțiile pe care trebuie să le ia pentru a crește siguranța personală și a bunurilor. Câteva sfaturi oferite de către reprezentanții poliției ni s-au părut importante și necesar a fi cunoscute pentru protecția persoanelor vârstnice în locuință, mai ales a celor care locuiesc singuri:

- Asigurarea ușii cu vizor și lanț pentru a nu permite persoanelor străine accesul în locuință.
- Stabilirea împreună cu vecinii dumneavoastră măsuri comune de protecție și modalități de intervenție în caz de pericol.
- Pentru reparații sau diverse alte servicii să se apeleze doar la firme autorizate.
- La parter, geamurile trebuie să fie prevăzute cu grilaj încastat în zid, iar dacă există balcon, acesta trebuie să fie închis.
- Draperiile și jaluzelele vă pot feri locuința de priviri indiscrete.
- Ușa de acces trebuie să aibă 2 încuietori, având sisteme de chei diferite. În cazul în care se constată că una dintre încuietorile ușii a devenit nefuncțională, prin introducerea în orificiu a unor corpuri străine (sârme, bețe de chibrit etc.), procedați de îndată la înlocuirea ei.
- Dacă la ușă se prezintă persoane care vând, cumpără sau fac schimb de produse, acestea trebuie evitate. În nici un caz nu se permite pătrunderea în locuință.
- Pentru efectuarea menajului este bine să se apeleze la firme specializate în domeniu. Dacă angajați o menajeră, cereți-i recomandare, datele de identificare și verificați-le.
- Nu lăsați bilete în ușă prin al căror conținut să certifice absența dumneavoastră.

Principalele sfaturi pe care polițistul de proximitate le oferă cetățenilor din comunitate se bazează pe principiul că prevenirea este foarte importantă pentru a nu ajunge în situații riscante : **“Un om prevenit este un om salvat”** și sunt următoarele:

➤ **Evitați deplasările pe trasee situate in zone mai puțin circulat**

(câmpuri, parcuri, șantiere):

- Dacă din diverse motive trebuie să circulați după lăsarea întunericului, trebuie ocolite locurile neiluminate ori în care se află unități cu program prelungit sau non-stop, unde se comercializează băuturi alcoolice (restaurante, discoteci); este bine ca în astfel de cazuri să fiți însoțiți.
- Când observați că sunteți urmăriți de un individ (sau de mai mulți), deplasați-vă prin zone intens circulate (chiar dacă acest lucru presupune schimbarea traseului) și adresați-vă primului polițist întâlnit.
- Nu vă afișați ostentativ cu obiecte de valoare (lănțișoare, brățări, telefoane mobile).
- Nu declarați persoanelor necunoscute sau amicilor ocazionali valorile pe care le aveți la dumneavoastră.
- Nu vă lăsați atrași în locuri retrase de către indivizi care oferă spre vânzare diverse produse (de obicei ieftine).

➤ În spațiile comune ale imobilelor :

- Nu permiteți persoanelor străine să intre în locuința dumneavoastră, indiferent de motivele invocate.
- Ușile de la intrarea în blocuri să fie încuiate permanent; dacă nu există posibilitatea montării unui interfon, se vor confecționa chei pentru fiecare locatar; nu permiteți persoanelor străine să intre în imobil odată cu dumneavoastră.
- Cea mai eficientă metodă de protecție este aceea a angajării unui portar, măcar între orele 8-13 și 19-22, care din holul blocului să permită intrarea locatarilor, iar persoanelor străine să le verifice și să le înregistreze datele de identitate și numărul apartamentului unde merg în vizită. La intrarea în imobil fiți foarte atenți pentru a observa dacă în hol sau în zonele întunecate nu se află persoane suspecte, pretabile la comiterea de infracțiuni; nu stați cu spatele spre aceste locuri. Nici măcar atunci când deschideți sau încuiați ușa nu trebuie să pierdeți din vedere aceste recomandări.
- Orice persoană necunoscută care staționează fără motiv în spațiile comune ale blocurilor trebuie îndepărtată de urgență; alertați mai mulți vecini, iar dacă este cazul apelați la cea mai apropiată unitate de poliție sau la telefonul 122.

- Folosiți orice motivație pentru a evita să urcați în lift cu persoane necunoscute sau când vi se pare ceva suspect; nu vă lăsați păcăliți de îmbrăcămintea elegantă a acestora; dacă este cazul sunați la ușa unui vecin de la parter; instruiți-vă în acest sens și copiii.
- Nu vă afișați ostentativ cu obiecte de valoare (lănțișoare, brățări, telefoane mobile).
- Nu vă lăudați persoanelor necunoscute sau amicilor ocazionali cu valorile pe care le aveți la dumneavoastră, puteți rămâne fără ele.
- Evitați transportarea unor sume mari de bani dacă nu vă luați măsuri de siguranță corespunzătoare.

➤ **Efracția :**

„De ce tocmai la mine?” este întrebarea celor păgubiți după vizita spărgătorilor în casa lor ignorând faptul că aceștia au evaluat obiectivele și riscurile.

4.3. Măsuri instituționale

Conform raportului de activitate pe anul 2009, elaborat de Poliția Română și dat publicității există multiple semnale care indică creșterea fenomenului infracțional și obligă Poliția să ia măsuri ferme. În anul 2010, prioritatea este asigurarea ordinii publice în stradă. Pentru aceasta, managementul resurselor umane va fi regândit prin mărirea capacității de intervenție, respectiv mai multe forțe în stradă. În plus, munca de prevenire trebuie să redevină una dintre preocupările de bază ale structurilor de ordine și siguranță publică.

Dezvoltarea centrelor operaționale integrate de la nivel județean va constitui, de asemenea, o prioritate pentru Ministerul Administrației și Internelor. Prin folosirea instrumentelor moderne, precum analiza informațiilor, trebuie identificate problemele la nivel local, iar forțele vor fi distribuite în funcție de zonele și intervalele orare critice. Este necesară o concentrare a eforturilor pe cei mai prolifici infractori și în zonele problemă. Modernizarea conceptului de organizare a dispozitivului de ordine și siguranță prin folosirea tuturor capacităților locale și aplicarea unui management integrat al acestora constituie, de asemenea, una dintre direcțiile principale de acțiune.

Poliția de Proximitate acționează pentru sprijinul persoanelor aflate în nevoie dar aria mare de acțiune a și numărul redus de personal creează dificultăți în

elaborarea unei evidențe cu numărul persoanelor vârstnice care au nevoie de hrană la domiciliu și de îngrijire medicală. Alte greutăți semnalate sunt:

- numărul mare de persoane vârstnice fără adăpost comparativ cu numărul locurilor din căminele de bătrâni, situație în care munca polițiștilor de identificare a vârstnicilor fără adăpost nu are permanent o finalitate pozitivă;
- numărul insuficient al polițiștilor de proximitate și a mijloacelor de transport pentru aceștia;
- numărul insuficient de persoane vârstnice care să participe ca voluntari la activitățile desfășurate de Poliția de Proximitate.

Pentru îmbunătățirea activității și a colaborării cu Poliția de Proximitate, Consiliul Național al Persoanelor Vârstnice a formulat următoarele propuneri:

- mediatizarea mai accentuată a conceptului de „poliție de proximitate”, utilizându-se toate mijloacele de comunicare;
- angajarea în structurile Poliției de Proximitate a unui număr suficient de polițiști;
- informarea persoanelor vârstnice cu privire la serviciile pe care le oferă Poliția de Proximitate prin difuzarea la domiciliu de pliante și broșuri;
- intensificarea acțiunilor de patrulare ale polițiștilor de proximitate prin cartiere, pe baza unor programe locale, rațional stabilite și cu consultarea reprezentanților persoanelor vârstnice.
- organizarea de întâlniri lunare ale persoanelor vârstnice cu reprezentanții Poliției de Proximitate;
- participarea membrilor organizațiilor de pensionari la activități de voluntariat cu Poliția de Proximitate;
- redimensionarea zonelor de competență ale polițiștilor de proximitate, în funcție de starea infracțională, de conflictele și populația existentă;
- orientarea programului de prevenire mai mult spre infracțiunile stradale, liniștea și ordinea publică;
- intensificarea patrulării în anumite zone cum ar fi instituțiile de relații cu publicul unde se adună foarte multe persoane vârstnice pentru plata facturilor la servicii, încasarea pensiilor etc;
- îmbunătățirea operativității în cazurilor care impun urgență;
- continuarea extinderii atribuțiilor Poliției de Proximitate, a zonei de acțiune și a locațiilor acesteia;

- extinderea formelor de relaționare persoanele vârstnice, potențiale victime ale actelor de infracționalitate.

Pentru prevenirea sau sancționarea acestor comportamente de natură violentă îndreptate către persoanele vârstnice, propunem:

- eliminarea statutului de tabu al temei relelor tratamente aplicate persoanelor vârstnice aflate în îngrijire, printr-o sensibilizare corespunzătoare a publicului larg - de exemplu prin campanii de informare și educare - față de situația persoanelor care necesită îngrijire și a persoanelor care o acordă;
- îmbunătățirea nivelului de informare, a capacităților de acțiune și a cooperării între toți actorii și instituțiile implicate direct în serviciile de îngrijire. Sunt incluse aici și formări și inițiative potrivite pentru grupurile profesionale deosebit de relevante: personalul medical, personalul pentru serviciile de îngrijire, poliția, precum și crearea unor drepturi de raportare a abuzurilor pentru personalul centrelor de îngrijire;
- crearea unei oferte complete de consiliere, la îndemână și (dacă este cazul) confidentiale, pentru a acoperi din timp deficitul de informare a tuturor participanților (potențiali) și a tuturor persoanelor implicate cu privire la problematica îngrijirii;
- crearea de rețele de cooperare, formarea și schimbul sistematic de informații între toți actorii și instituțiile implicate direct în acordarea de servicii de îngrijire.

4.4. Considerente finale

În multe comunități vârstnicii joacă rolul de păstrători ai culturii, consilieri sociali și “bătrâni ai satului”. Contribuția pe care o aduc ei și respectul de care se bucură asigură păstrarea atât a demnității cât și a sănătății lor, deși sub anumite aspecte ei devin tot mai slabi. Din păcate, în societatea românească, acest sentiment al comunității, cu respectul adânc înrădăcinat și sprijinul său pentru vârstnici, s-a erodat considerabil. Important este ca **vârstnicii să nu fie considerați o povară, ci o resursă.**

Îmbătrânirea nu este doar o caracteristică a înaintării în vârstă, este un proces permanent în viața individului. Astfel, îmbătrânirea este un fapt de viață, dar până în prezent, noi înțelegem foarte puțin cauzele care o produc și nu există o înțelegere larg răspândită între oamenii de știință.

Când oamenii au atitudini negative față de persoanele vârstnice, aceasta se datorează adesea faptului că ei consideră bătrânețea ca pe o perioadă de sănătate proastă și de dependență socială. Dar nici una din aceste situații nu este o consecință inevitabilă a îmbătrânirii.

Odată cu fenomenul general de îmbătrânire a populației, societatea va trebui să facă față: unui număr crescut de pensionari, unui număr crescut de persoane care trăiesc singure, unui număr crescut de persoane vârstnice de sex feminin, incapacității familiei de a-și rezolva singură problemele legate de îngrijirea acelor membri aflați la vârste înaintate, nevoii crescute de servicii sociale și medicale destinate îngrijirii personale. În cazul unei rate scăzute de sărăcie pe ansamblul pensionarilor, există printre aceștia categorii care sunt expuse riscului excluziunii sociale: pensionarii singuri, pensionarii agricultori, victimele escrocheriilor imobiliare și de diverse bunuri. Nivelul de trai al acestei categorii de persoane se degradează tot mai mult pe zi ce trece, la acest lucru contribuind nivelul redus al pensiilor, cheltuielilor tot mai mari cu medicamentele și alimentele de bază și cheltuielilor cu întreținerea locuinței.

Victimizarea persoanelor vârstnice este mai frecventă și mai accentuată în mediul rural, unde distanța față de centrele urbane este importantă, accesul limitat la serviciile publice de asistență socială, la mijloacele de informare, lipsa banilor și a serviciilor specializate de asistență socială fac viața tot mai grea a vârstnicilor. Fără o asistență medicală și socială de lungă durată, existența însăși a persoanelor vârstnice poate fi compromisă.

Impactul asupra familiei, indus de existența unei persoane vârstnice care și-a pierdut autonomia și depinde de ajutorul altei persoane pentru a-și desfășura actele de bază ale vieții zilnice, este deosebit de puternic și conduce la dezorganizarea modului obișnuit de viață a familiei.

Veniturile scăzute reprezentate de pensie, creșterea progresivă a costurilor de întreținere a locuinței, a alimentelor și medicamentelor, extinderea sărăciei care afectează veniturile totale ale unei familii determinând sistarea ajutorului tradițional acordat vârstnicului, dar și abuzuri grave finalizate, în general, cu pierderea locuinței de către bătrâni, determină nevoia de a solicita servicii de îngrijire din ce în ce mai costisitoare.

În afara riscului de bătrânețe acoperit parțial de sistemul de securitate socială prin asigurarea unui venit reprezentat de pensie, în cazul persoanelor vârstnice apare o situație particulară, acestea având nevoie, în egală măsură, de două tipuri de suport - respectiv servicii sociale și medicale. De aceea dezvoltarea rețelei de îngrijiri socio-medicale la domiciliu reprezintă o măsură de protecție a vârstnicilor împotriva riscului de degradare continuă a condițiilor de viață, a creșterii riscului de victimizare, de vulnerabilitate față de infractori sau chiar față de membrii propriei familii, al căror comportament se poate schimba regretabil sub presiunea factorilor economici și sociali. Totodată, acestora trebuie să le vină în completare servicii de asistență juridică gratuită și instituirea unui sistem de protecție și prevenire împotriva riscurilor la care sunt expuse persoanele vârstnice, ca victime ale escrocheriilor imobiliare, atât de frecvente, recunoscute și mediatizate.

Șef birou analize și studii,

Alina Matei

Realizator,

Simona Ghiță

Bibliografie

1. Rădulescu, Sorin ,1999. *Devianță, criminalitate și patologie socială*. București : Lumina Lex;
2. Rădulescu, Sorin ,1998. *Sociologia devianței : teorii, paradigme, arii de cercetare*. București : Editura Victor.
3. Ogien, A. (2002) – *Sociologia Deviantei*, Editura Polirom, Bucuresti
4. *Violența în mediul rural -Atitudini, convingeri și modalități de control social*, Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității ,august 2008 ;
5. Liniile directoare pentru noua Strategie națională în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului violenței în familie, care va fi implementată în perioada 2009 – 2014, Agenția Națională pentru Protecția Familiei ;
6. Raportul național strategic privind protecția socială și incluziunea socială, 2008 – 2011, București, septembrie 2008, Ministerul Muncii,Familiei și Protecției Sociale.
7. <http://www.mai.gov.ro/Documente/Bilant%20MAI/Bilant2009MAI.pdf>
8. <http://viodom.ro/>
9. <http://www.violenta.wvf.ro/>
10. Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române;
11. Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie.